

Introduce and analyze of parent management training programs for reducing problem behaviors in preschool children

Bahareh Eskandari¹, Hamidreza Pouretamad², Masoumeh Mousavi³, Hojjatollah Farahani⁴

1-PhD Candidate in Clinical Psychology, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2- Professor, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

E-mail: pouretamad.h@gmail.com

3- Assistant Professor, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

4- Assistant Professor, Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Received: 20/04/2020

Accepted: 19/08/2020

Abstract

Introduction: Parent Management Training (PMT) is a general class of interventions which targets problem behaviors in children, and plays an important role in reduction or prevention of these kinds of behaviors in them.

Aim: The purpose of this article is to review the PMT programs for problem behaviors in preschool children and gathering the characteristics of programs.

Method: In this article, in order to find related papers, a systematic search strategy has been used. Different date-bases have been utilized: PsycNet, Sciencedirect, Medline, PubMed, Scopus and Web of Science for foreign papers and ISC, SID and Irandoc for Iranian ones.

Results: After removing the repetitive articles, the title of the PMT programs were discovered, amongst available articles, consist of 54 foreign and three Iranian programs. For each of these programs, a lot of data was collected, such as program title, researcher's name(s), target groups, publishing year of the program.

Conclusion: There are numerous PMT programs that are designed to reduce the problem behaviors of preschool children, but these programs are often designed for children who do not suffer from any disorders or other inappropriate situations, except behavioral problems. In order to use PMT programs for special groups of children, characteristics of each group must be considered important in establishment of these programs.

Keywords: Parent; Problem behavior; Preschool child

How to cite this article : Eskandari B, Pouretamad H, Mousavi M, Farahani H. Introduce and analyze of parent management training programs for reducing problem behaviors in preschool children. Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry. 2020; 7 (4): 147-169. URL: <http://shenakht.muk.ac.ir/article-1-828-en.pdf>

Copyright © 2018 the Author (s). Published by Kurdistan University of Medical Sciences. This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non Commercial License 4.0 (CCBY-NC), where it is permissible to download, share, remix, transform, and buildup the work provided it is properly cited. The work cannot be used commercially without permission from the journal.

معرفی و تحلیل برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین با هدف کاهش مشکلات رفتاری برای کودکان سنین پیش دبستانی

بهاره اسکندری^۱، حمیدرضا پوراعتماد^۲، معصومه موسوی^۳، حجت الله فراهانی^۴

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. استاد، گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (مولف مسئول). ایمیل: pouretemad.h@gmail.com

۳. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۴. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۵/۲۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۲/۰۱

چکیده

مقدمه: مدیریت رفتاری والدین، یک طبقه‌ی کلی از مداخلات است که مشکلات رفتاری در کودکان را مورد هدف قرار می‌دهد و نقش مهمی در کاهش یا جلوگیری از بروز این رفتارها ایفا می‌کند.

هدف: هدف مقاله حاضر مروری بر برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین با هدف کاهش مشکلات رفتاری برای کودکان سنین پیش دبستانی و مروری بر ویژگی‌های آن برنامه‌ها بود.

روش: بدین منظور برای یافتن پژوهش‌های مرتبط از یک استراتژی جستجوی منظم استفاده شد. برای مقالات خارجی از پایگاه‌های اطلاعاتی PubMed, Medline, Scopus, PsycNet, Sciencedirect و Web of Science و برای مقالات داخلی از پایگاه‌های اطلاعاتی ISC, SID و Irandoc استفاده شد.

یافته‌ها: پس از حذف مقالات تکراری، اسامی برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین از مقالات موجود استخراج شدند که شامل ۵۴ برنامه خارجی و سه برنامه داخلی بود. برای هر کدام از این برنامه‌ها اطلاعاتی همچون نام برنامه، نام محقق (ها)، گروه هدف و سال انتشار برنامه جمع‌آوری شدند.

نتیجه‌گیری: تعداد برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین زیادی وجود دارد که با هدف کاهش مشکلات رفتاری برای کودکان سنین پیش دبستانی طراحی شده است؛ اما این برنامه‌ها اغلب برای کودکانی مناسب هستند که به جز مشکلات رفتاری، از اختلالات یا شرایط نامساعد دیگری رنج نمی‌برند. برای بکارگیری برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین برای گروه‌های خاص، ویژگی‌های هر یک از این گروه‌ها باید در تألیف این برنامه‌ها مدنظر قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: والدین، مشکلات رفتاری، کودک پیش دبستانی

مقدمه

والدگری به عنوان فرایند ارتقاء و تقویت رشد فیزیکی، اجتماعی و محیطی از نوزادی تا بزرگسالی تعریف می‌شود (دیویز^۱، ۲۰۰۱). یک والدگری مناسب نقش تعیین‌کننده‌ای در سلامت روان و رفاه حال اعضای خانواده بازی می‌کند (ویچ، پترسون، شو و استوارت براون^۲، ۲۰۰۹؛ رپتی، تیلور و سیمن^۳، ۲۰۰۲). هنگامی که والدین و دیگر مراقبین، محیطی امن و غنی از محرک برای کودکان فراهم می‌کنند، محیطی که کودکان را به جستجوگری تشویق می‌کند؛ رشد خوبی در کودکان اتفاق می‌افتد (لی^۴، ۲۰۱۰). زمانی که کودکان در معرض والدگری نامناسب (که با ویژگی‌هایی همچون غفلت، تعارضات والدینی و یا والدگری خشن مشخص می‌شود) قرار می‌گیرند؛ به شدت آسیب‌پذیر می‌شوند (کلمت، گان و لی^۵، ۲۰۱۴). پژوهش‌ها نشان می‌دهند بین والدگری خشن و رشد نامناسب کودک همبستگی وجود دارد (آندا، فلیتی، برمر، واتر، ویتفلد، پری، دوب و گیلز^۶، ۲۰۰۶؛ بل و بلسکی^۷، ۲۰۰۸؛ بردلی، کرون، بورکینال، مکادو و گراسیاکل^۸، ۲۰۰۱؛ هوو، دوباس، ایچلشیم، واندرلان، اسمینک و گریس^۹، ۲۰۰۹؛ جینس^{۱۰}، ۲۰۰۷؛ مک کانل، بریکروز، ساویج و همیلتون^{۱۱}، ۲۰۱۰؛ مک-لود، ویس و وود^{۱۲}، ۲۰۰۷؛ استروس و پاسکال^{۱۳}، ۲۰۰۰). در فرایند تربیت کودکان هر دو والد نقش مؤثری بازی

می‌کنند؛ اما در بسیاری از جوامع نقش مادر در این زمینه پررنگ‌تر است (روبین و چانگ^{۱۴}، ۲۰۰۶؛ حسین^{۱۵}، ۲۰۱۴)؛ احتمالاً بدین دلیل که مادر نسبت به پدر زمان بیشتری را با کودک سپری می‌کند (پارک، دنیس، فلیر، مریس، لیدی و اسکافیلد^{۱۶}، ۲۰۰۹). در ایران نیز مانند بسیاری از کشورها روابط کودک با مادر بیشتر از پدر است (پیرمرادی، ۱۳۸۳).

عوامل متعددی بر چگونگی رفتار والدگری اثرگذار است. آکای^{۱۷} (۲۰۰۵) این عوامل اثرگذار را مواردی چون خصوصیت والدین (سن، وضعیت روانی، میزان تحصیلات)، عوامل وضعیتی در خانه، روابط زناشویی، نگرش‌ها و نظام ارزشی، تصویر مادر از روابط اولیه و نیز عوامل گسترده‌تری چون فرهنگ، منابع و حمایت‌های اجتماعی و شرایط اجتماعی اقتصادی شناسایی کرد.

از طرفی دیگر، انجام والدگری مناسب برای والدین کودکان با اختلالات مختلف و یا مشکلات خاص پیچیده‌تر می‌شود. این گروه از کودکان علاوه بر مشکلات فردی که با آن دست و پنجه نرم می‌کنند، با احتمال بیشتر در خانواده‌هایی رشد می‌کنند که سطح بالاتری از آسیب روانی والدینی را تجربه می‌کنند، والدین در آن از روش‌های تربیتی استفاده می‌کنند که منجر به نقص عملکرد می‌شود، پرخاشگری بیشتری بین والدین وجود دارد، ارتباطات خانوادگی ضعیف‌تر است و نیز استرس والدگری سطح بالاتری را در قیاس با دیگر والدین به خود اختصاص می‌دهد (کازدین و دیلوس ریز^{۱۸}، ۲۰۰۸).

^۱- Davies

^۲- Weich, Patterson, Shaw and Stewart-Brown

^۳- Repetti, Taylor & Seeman

^۴- Lee

^۵- Clément, Gagné & Lee

^۶- Anda, Felitti, Bremner, Walker, Whitfield, Perry, Dube & Giles

^۷- Bell & Belsky

^۸- Bradley, Corwyn, Burchinal, McAdoo & Garcia Coll

^۹- Hoeve, Dubas, Eichelsheim, van der Laan, Smeenk & Gerris

^{۱۰}- Jeynes

^{۱۱}- McConnell, Breitzkreuz, Savage & Hamilton

^{۱۲}- McLeod, Weisz & Wood

^{۱۳}- Straus & Paschall

^{۱۴}- Rubin & Chung

^{۱۵}- Hossain

^{۱۶}- Parke, Dennis, Flyr, Morris, Leidy & Schofield

^{۱۷}- Akai

^{۱۸}- Kazdin & De Los Reyes

هدف (کودک، نوجوان یا خانواده) یا موقعیت‌های مختلف (خانه، مدرسه، بیماران سرپایی بیمارستان و غیره) از هم متمایز می‌شوند. این نوع از مداخلات مشکلات رفتاری از قبیل عدم دستور پذیری در خانه یا مدرسه، رفتارهای مخرب، رفتارهای پرخاشگرانه، نقض قوانین و رفتارهای بزهکارانه را مورد هدف قرار می‌دهد (جانسون، جرج، آرمسترانگ، لیمن، درتی، دنیل، گس و دلفین-ریتن^۸، ۲۰۱۴). در جریان این برنامه‌ها، والدین با روش‌های مدیریت رفتار فرزندشان آشنا می‌شوند و از این منظر متفاوت با برنامه‌هایی هستند که دانش والدین از فرزندشان را می‌افزایند یا رفتار فرزندشان را بدون مداخله آنها تعدیل می‌کنند (ثبت ملی برنامه‌ها و تمارین مبتنی بر شواهد^۹، ۲۰۱۵). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که آموزش مدیریت رفتاری والدین نقش مهمی در کاهش یا جلوگیری از رفتارهای چالش برانگیز در کودکان ایفا می‌کند و عملکرد آنها را پس از دریافت مداخلات در مقایسه با همسالان در سطح نرمال قرار می‌دهد (کنلی، شری و فیتزپاتریک^{۱۰}، ۲۰۰۱).

در این پژوهش سعی شده است تا تعداد قابل توجهی از برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین با هدف کاهش مشکلات رفتاری برای کودکان سنین پیش دبستانی جمع‌آوری شود تا مشخص گردد تمرکز آنها بر چه موضوعاتی چه بوده است و احتمالاً از چه نقاط قوت و ضعفی برخوردارند. جمع‌آوری برنامه‌های والدگری و ارائه آنها در یک چشم‌انداز، نه تنها فرصتی برای مقایسه آنها مهیا می‌کند، بلکه چارچوبی برای تدوین برنامه‌ای که نیازهای خاص را تأمین کند، فراهم می‌سازد.

مشکلات رفتاری^۱ به رفتارهایی اطلاق می‌شوند که از نظر اجتماعی یا فرهنگی قابل قبول نیستند، ایمنی فیزیکی فرد و یا دیگران را در معرض خطر قرار می‌دهند، بر یادگیری تأثیر می‌گذارند و یا دسترسی به موقعیت‌های اجتماعی را با محدودیت مواجه می‌کنند (ماتسون، ماهان، هس، فوستاد و نیل^۲، ۲۰۱۰). وجود این رفتارها می‌تواند مانع پیشرفت تحصیلی، اجتماعی و انطباق شود (هرنر، کار، استرین، تاد و رید^۳، ۲۰۰۲؛ ماتسون و نیل-اسکالم^۴، ۲۰۰۷). این رفتارها تنها به یکی از مراحل رشدی (مانند ابتدای کودکی) محدود نمی‌شود و می‌تواند در کودکی، نوجوانی و یا بزرگسالی افراد ظهور کنند (مک‌کارتی، همینگز، کراواریتی، دورزینسکی، هالت، بوراس و تاکانیکوس^۵، ۲۰۱۰). البته تداوم مشکلات رفتاری به شدت تحت تأثیر محیط خانوادگی و سبک والدگری است؛ زیرا محیط خانوادگی و کودک می‌توانند از هم تأثیر بگیرند و بر یکدیگر تأثیر بگذارند (گروسک^۶، ۲۰۱۱). والدگری مناسب و محیط ابتدایی خانواده، عامل مهمی است که بر رشد هیجانی و اجتماعی کودکان تأثیر می‌گذارد و پایه و اساس رفتاری آنها را در آینده رقم می‌زند (سوارتز، سیلی، گو، سینگر و اسکرودر^۷، ۲۰۱۶).

در هر حال، نقش والدگری در سلامت روانی کودک و سایر اعضای خانواده و کارآیی آن به حدی است که تعداد زیادی برنامه مدیریت رفتاری والدین بدین منظور طراحی شده است. مدیریت رفتاری والدین یک طبقه‌ی کلی از مداخلات است که بسته به تمرکز روی گروه

^۱- Problem behavior

^۲- Matson, Mahan, Hess, Fodstad & Neal

^۳- Horner, Carr, Strain, Todd & Reed

^۴- Matson & Nebel-Schwalm

^۵- McCarthy, Hemmings, Kravariti, Dworzynski, Holt, Bouras & Tsakanikos

^۶- Grusec

^۷- Swartz, Seeley, Gau, Singer & Schroeder

^۸- Johnson, George, Armstrong, Lyman, Dougherty, Daniels, Ghose & Delphin-Rittmon

^۹- National Registry of Evidence-Based Programs and Practices (NREPP)

^{۱۰}- Connolly, Sharry & Fitzpatrick

روش

روش این پژوهش شامل دو مرحله است:

مرحله اول: انجام یک مرور حوزه‌ای

هدف از انجام این مرحله استخراج اسامی برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین با هدف کاهش مشکلات رفتاری کودکان سنین پیش دبستانی است. جامعه آماری در این مرحله، مقالات انتشار یافته داخلی و خارجی در حیطه مدیریت رفتاری والدین بود. بازه زمانی برای جستجو در این پایگاه‌ها از سال ۱۹۸۸ تا ۲۰۱۸ میلادی مصادف با ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۷ شمسی در نظر گرفته شد. از پایگاه‌های اطلاعاتی SID، ISC، Irandoc و برای مقالات داخلی و از پایگاه‌های PsycNet، Direct Science، PubMed، Medline، Scopus و Web of science برای مقالات خارجی استفاده شد.

مرحله دوم: استخراج نام و مشخصات برنامه‌ها

پس از مشخص شدن مقالات و حذف مقالات تکراری، نام برنامه‌های استفاده شده در این مقالات استخراج شد. بدین ترتیب ۵۴ برنامه خارجی و سه برنامه داخلی از این مقالات استخراج شد. پس از مشخص شدن اسامی، اطلاعاتی از قبیل نام مؤلف یا مؤلفین برنامه، سالی که برنامه در آن تألیف شده است، گروهی که این برنامه برای آن ساخته شده است، رده سنی گروه هدف، تعداد جلسات، نوع جلسات و اهداف ساخت برنامه از منابع معتبر استخراج شدند.

یافته‌ها

برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین و برخی از ویژگی‌های آن‌ها، در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول شماره ۱ معرفی برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین با هدف کاهش مشکلات رفتاری و ویژگی‌های آن‌ها

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۱	بازی درمانی کودک-محور ^۱	ویرجینیا آکسلین ^۲	۱۹۴۷	دارای مشکلات رفتاری و اختلالات اضطرابی	۳ الی ۱۰ سال	۱۶ الی ۲۰ جلسه هفتگی	-	ارتقا پذیرش خودمبیت، افزایش خود جهت‌دهی، افزایش پذیرش خود، افزایش صداقت در رابطه با خود، درگیر شدن بیشتر در تصمیم‌گیری و تجربه‌ی احساس کنترل	ری و دیگران ^۱ (۲۰۱۴)
۲	آموزش مدیریت والدین - مدل ارگان ^۵	مرکز یادگیری اجتماعی ارگان ^۴	۱۹۶۰	دارای مشکلات رفتاری	۲ الی ۱۸ سال	-	-	بهبود مهارت والدگری، کاهش یا جلوگیری از مشکلات برونی‌سازی و درونی‌سازی، مشکلات مدرسه، رفتارهای ضداجتماعی، مشکلات سلوک، مشکلات ارتباط با همسالان، جلوگیری از سوءمصرف مواد و بهبود وضعیت تحصیلی	کازدین (۱۹۹۷)
۳	آموزش اثربخشی والدین ^۸	توماس گوردون ^۷	۱۹۶۲	همه	همه سنین	-	-	بهبود مهارت‌های ارتباطی، بهبود توانایی گوش دادن به کودک، بهبود توانایی حل مسئله به‌صورت برد-برد و بهبود توانایی	رین و مارکل ^۶ (۱۹۷۷)

^۱- Ray, Armstrong, Balkin & Jayne

^۲- Virginia Axline

^۳- Child-Centered Play Therapy (CCPT)

^۴- Oregon Social Learning Center

^۵- Parent Management Training - Oregon Model (PMTO)

^۶- Rinn & Markle

^۷- Thomas Gordon

^۸- Parent Effectiveness Training (PET)

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
								توجه به نیازهای پشت رفتار (و نه فقط توجه به رفتار)	
۴	برنامه پرورش پیوندهای خانواده ^۲	استفان باوولک ^۲	۱۹۷۰	همه	-	۱۰ جلسه دو بار در هفته	-	شناختن احساسات خود توسط والدین، مدیریت احساسات و رفتار خود توسط والدین و حمایت از خانواده‌ها تا زندگی خانوادگی بهتری داشته باشند.	سیمکیس و دیگران ^۱ (۲۰۱۰)
۵	برنامه والدگری مؤثر (مخصوص سیاه‌پوستان) ^۶	کربی آلی و ماریلین مارینگنا ^۵	۱۹۷۰	دارای مشکلات رفتاری و یا در معرض سوءاستفاده یا غفلت	صفرالی ۱۷ سال، در رده- های سنی صفر تا ۵ سال و ۶ تا ۱۲ سال و ۱۳ تا ۱۷ سال	۱۵ جلسه هفتگی یا سمینار یک‌روزه	-	کاهش مشکلات کودکان در معرض سوءاستفاده، کاهش مشکلات رفتاری، افزایش غرور فرهنگی، کاهش مشکلات کودکان و والدین در معرض مواد مخدر، کاهش استرس والدین، بهبود عملکرد کودکان در مدرسه، سازگاری بهتر با نژادپرستی و آموزش تحمل	مایرس و دیگران ^۳ (۱۹۹۲)
۶	من می‌توانم مشکل را حل کنم ^۱	میرنا شور ^۸	۱۹۷۱	دارای مشکلات رفتاری	۴الی ۱۲ سال	۳الی ۴ ماه سه بار در هفته	-	بهبود مهارت‌های حل مسئله بین فردی شناختی، جلوگیری یا کاهش رفتارهای پرخطر، بهبود همدلی، بهبود روابط با همسالان، افزایش همکاری و بهبود موفقیت‌های تحصیلی	شورو اسپواک ^۷ (۱۹۷۹)
۷	تمرکز بر خانواده‌ها ^{۱۲}	بنیاد تحول کودک ^{۱۱}	۱۹۷۹	یکی از والدین متادون مصرف می‌کند	۱۳الی ۱۴ سال	۵۳ ساعت آموزش	گروهی	درگیر بودن حداقل یکی از والدین در فعالیت‌های بزهکاری، بهبود نظارت والدینی، کاهش سوء مدیریت در مورد تعارضات خانوادگی، کاهش استفاده از تنبیه به‌عنوان روش تربیتی، به کارگیری قوانین باثبات و باندهای خانوادگی قوی.	استیونز و دیگران ^{۱۰} (۲۰۰۵)
۸	آموزش والدین سال‌های شگفت انگیز ^{۱۵}	کارولین ویستر- استراتون ^{۱۳}	۱۹۸۰	دارای مشکلات رفتاری	صفرالی ۱۳ سال، در چهار نسخه نوزادان (صفر تا ۱ سال)، نوپایان (۱ تا ۳ سال)، پیش‌دبستانی (۳ تا ۵ سال) و دبستان (۶ تا ۱۳ سال)	۶۰ جلسه هفتگی یا کارگاه پنج روزه	-	کوتاه‌مدت: بهبود تعاملات والد-کودک، بهبود تعاملات معلم و دانش‌آموز، ارتقاء توانایی هیجانی و اجتماعی کودکان و نیز جلوگیری، کاهش و یا درمان مشکلات رفتاری و هیجانی کودکان. بلندمدت: جلوگیری از اختلال سلوک، عدم پیشرفت تحصیلی، سوءمصرف مواد، خشونت و بزهکاری	پیدانو و آلن ^{۱۴} (۲۰۱۵)
۹	کمک به	مک‌مهان و	۱۹۸۱	دارای مشکلات	۳الی ۸ سال	۸الی ۱۰	-	افزایش فرمان‌پذیری کودکان، ایجاد ولز و ایگان ^۱	

^۱- Simkiss, Snooks, Stallard, Davies, Thomas, Anthony, Winstanley, Wilson & Stewart-Brown

^۲- Stephen J Bavolek

^۳- Family Links Nurturing Program (FLNP)

^۴- Myers, Alvy, Arlington, Richardson, Marigna, Huff & Newcomb

^۵- Kerby Alvy & Marilyn Marigna

^۶- Effective Black Parenting Program (EBPP)

^۷- Shure & Spivack

^۸- Myrna Shure

^۹- I Can Problem Solve (ICPS)

^{۱۰}- Stevens, Dickson, Poland & Prasad

^{۱۱}- Foundation For Child Development

^{۱۲}- Focus on Families (FOF)

^{۱۳}- Pidano & Allen

^{۱۴}- Carolyn Webster-Stratton

^{۱۵}- Incredible Years parent training (IY)

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
	کودک ناسازگار ^۳	فورهند ^۲		رفتاری		جلسه هفتگی		تعاملات مثبت با کودک برای کاهش یا حذف مشکلات رفتاری و فراهم کردن توجه مثبت برای ایجاد رفتارهای مناسب در کودک	(۱۹۸۸)
۱۰	آموزش انضباط مثبت والدین ^۴	جین نلسون ^۵	۱۹۸۱	همه	صفرالی ۱۷ سال	-	گروهی	کاهش خشونت در والدین، افزایش ارتباط والد-کودک، افزایش تنظیم هیجان، افزایش مهارت در برقراری ارتباط، آموزش مسئولیت‌ها، افزایش مهارت حل مسئله و توانایی در ساخت ارتباطات خانوادگی	هالیدی ^۴ (۲۰۱۴)
۱۱	برنامه بارکلی ^۶	روسل بارکلی ^۸	۱۹۸۷	دارای کمبود توجه و بیش‌فعالی	۲ الی ۱۲ سال	-	-	کاهش مشکلات رفتاری	واگنر و مک-نیل ^۷ (۲۰۰۸)
۱۲	خانواده‌ها و مدارس باهم - سطح دبستان ^{۱۲}	لین مک دونالد ^{۱۱}	۱۹۸۷	در معرض ورود به مدرسه یا دارای مشکلات سازگاری	۳ الی ۱۰ سال	۸ جلسه هفتگی، پیگیری ماهیانه به مدت ۲ سال	انفرادی	قوی‌تر کردن روابط خانوادگی، قدرت دادن به والدین برای مدیریت اوضاع، افزایش ارتباطات مثبت و بهبود عملکرد علمی و هیجانی	کراتوچویل و دیگران ^{۱۱} (۲۰۰۹)
۱۳	کتابچه راهنمای بالینی برای ارزیابی و آموزش والد ^{۱۳}	روسل بارکلی	۱۹۸۷	دارای مشکلات رفتاری	۴ الی ۱۲ سال	۱۰ جلسه	انفرادی و گروهی	افزایش توجه والدین به منظور تقویت‌کنندگی رفتار کودک، کاهش توجه مثبت والدین به کودک در هنگام رفتارهای نامناسب و افزایش استفاده از تنبیه‌های فوری و خفیف بعد از وقوع رفتارهای نامناسب	بارکلی (۱۹۸۷)
۱۴	برنامه آموزش والدگری ^{۱۶}	مراکز مشاوره اجتماعی شیکاگو ^{۱۵}	-	با وضعیت اجتماعی پایین و یا خانواده-های مهاجر	صفرالی ۱۸ سال، در چهار دسته صفر الی ۴، ۴ الی ۸، ۸ الی ۱۲ و ۱۲ الی ۱۸ سال	۸ الی ۱۰ جلسه	انفرادی و گروهی	آموزش والدگری مثبت شامل ارتباط با کودکان، قوانین مؤثر، حمایت از موفقیت در مدرسه و مراقبت از والدین	سزارو، پرز و بنسینگر ^{۱۴} (۲۰۱۱)
۱۵	درمان تعاملی والد-کودک ^۱	شیلا آیرگ ^{۱۸}	۱۹۸۸	دارای مشکلات رفتاری یا اختلالات هیجانی	-	-	-	کاهش مشکلات رفتاری، افزایش مهارت-های اجتماعی و بهبود دل‌بستگی رابطه مادر و کودک	توماس و زیمر-گمبک ^{۱۷} (۲۰۰۷)

1- Wells & Egan

2- Mc Mahon & Forehand

3- Helping the Noncompliant Child (HNC)

4- Holliday

5- Jane Nelsen

6- Positive Discipline Parent Education (PD)

7- Wagner & McNeil

8- Russell Barkley

9- Barkley's program

10- Kratochwill, McDonald, Levin, Scalia & Coover

11- Lynn McDonald

12- Families and Schools Together- Elementary School Level (FAST)

13- Clinician's Manual for Assessment and Parent Training (CMAP)

14- Cesáreo, Pérez & Bensinger

15- Community Counseling Centers of Chicago (C4)

16- Parenting Education Program (PEP)

17- Thomas & Zimmer-Gembeck

18- Sheila Eyberg

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۱۶	تقدم خانواده‌ها ^۱	دانشگاه هاروارد و موزه کودکان بوستون ^۲	۱۹۸۸	دارای مشکلات رفتاری	صفرالی ۱۷ سال	۸الی ۱۰ جلسه سه بار در هفته	انفرادی	آموزش تکنیک‌های والدگری به والدین، آموزش مهارت‌هایی به خانواده برای ارتقاء تغییرات پایدار در بلندمدت، بهبود روابط خانوادگی از طریق بازدید در منزل با هدف کاهش تعارضات والد-کودک و تبدیل کردن عوامل خطر ساز به عوامل محافظ	ساندرز و دیگران ^۳ (۲۰۰۶)
۱۷	برنامه آموزش والدین جامعه ^۴	چارلز کانینگهام ^۵	۱۹۸۹	دارای مشکلات رفتاری	۱۳الی ۱۲ سال	-	گروهی	افزایش رفتارهای مثبت، اجتناب از تعارض، تشویق به همکاری، پاسخ درست به پرخاشگری، تنظیم کردن اولویت‌ها و حل مسئله	تورل ^۶ (۲۰۰۹)
۱۸	برنامه تقویت مهارت‌های والدگری ^۷	جودی هانکینگر ^۸	۱۹۹۰	دارای مشکلات شدید رفتاری	-	-	انفرادی	شرکت دادن والدین در حل مسائل مربوط به خود و قدرتمند ساختن آن‌ها برای دستیابی به اهداف قابل دسترسی	ویلیامز ^۹ (۲۰۱۷)
۱۹	آموزش نظام‌مند برای والدگری مؤثر ^{۱۰}	دان دیکمیر، گری مک کی و دان دیکمیر ^{۱۱}	۱۹۹۰	همه	صفرالی ۱۸ سال، در چهار نسخه خردسالان (تا شش سالگی)، کودکان (شش تا ۱۲ سالگی)، نوجوانان و اسپانیایی (کودکان).	۸الی ۹ جلسه هفتگی	گروهی	شناسایی خود و فرزند خود، تشویق کردن خود و فرزند خود، تمرین شجاعت، گوش دادن و صحبت کردن با فرزند خود، کمک به کودک برای یادگیری همکاری کردن، آموزش نظم پذیری و انتخاب رویکرد خاص خود	گیسون ^{۱۲} (۱۹۹۳)
۲۰	برنامه والدگری ستاره (بایست، فکر کن، بپرس، پاسخ بده) ^{۱۳}	رابرت فاکس و تی فاکس ^{۱۴}	۱۹۹۰	همه	۱الی ۱۲ سال	۱۱ جلسه	-	مواجهه با رفتارهای چالش برانگیز (چهار مرحله)، توضیح خلق و خو، مراحل رشدی و اهداف بلندمدت کودکان، استفاده از این ابزار در موقعیت‌های واقعی زندگی، فراهم آوردن راه‌حل‌های متنوعی از مواجهه با موقعیت‌های متنوعی که امکان دارد به وقوع بپیوندند و شناسایی و پرهیز از خطاهای رایج با استفاده از ابزار آموخته شده	فاکس، فاکس و اندرسون ^{۱۵} (۱۹۹۱)

^۱- Parent-Child Interaction Therapy (PCIT)

^۲- Saunders, Bittman, Cashmore, Fisher, Thomson, valentine, Hoffmann & Aggett

^۳- Harvard University and Boston children's museum

^۴- Families First (FF)

^۵- Thorell

^۶- Charles Cunningham

^۷- Community Parent Education Program (COPE)

^۸- Williams

^۹- Judy Hutchings

^{۱۰}- Enhancing Parenting Skills program (EPaS)

^{۱۱}- Gibson

^{۱۲}- Don Dinkmeyer, Gary McKay & Don Dinkmeyer

^{۱۳}- Systematic Training for Effective Parenting (STEP)

^{۱۴}- Fox, Fox & Anderson

^{۱۵}- Robert Fox and T. Fox

^{۱۶}- STAR parenting program (Stop, Think, Ask, Respond)

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۲۱	برنامه والدگری مثبت ^۱	مت ساندرز و ددز ^۱	۱۹۹۳	دارای مشکلات رفتاری	-	-	-	مورد توجه قرار دادن زمینه‌های اجتماعی زندگی روزانه، افزایش دانش، مهارت و اطمینان والدین و کاهش مشکلات روانی، هیجانی و رفتاری کودکان	توماس و زیر-گمبک (۲۰۰۷)
۲۲	والدگری دلپذیر ^۲	انگلستان	-	دارای مشکلات سلامت روان	صفر تا ۵ سال	۱۳ الی ۱۴ جلسه	-	بهبود رابطه‌ی والد-کودک با ایجاد یک محیط حمایتی، بهبود تعامل والد-کودک، بهبود مهارت‌های والدگری و کاهش خطر بد رفتاری با کودک	مک‌بث و دیگران ^۳ (۲۰۱۵)
۲۳	ارتقای راهکارهای تفکر جایگزین ^۴	کوچه و گرینبرگ ^۵	۱۹۹۴	دارای مشکلات رفتاری	۴ تا ۱۲ سال	۳۰ جلسه دو بار در هفته	-	کاهش علائم درونی سازی، کاهش علائم پرخاشگری، کاهش علائم بیش‌فعالی و مختل، افزایش کنترل خود، افزایش فهم هیجانی، افزایش استفاده از توانایی‌های شناختی، استفاده از راهبردهای مؤثر حل مسئله و افزایش توجه	دومیتروویچ، کورتس و گرینبرگ ^۶ (۲۰۰۷)
۲۴	۱-۲-۳ شعبده بازی: انضباط مؤثر برای کودکان ۲-۱۲ سال ^۷	توماس فلان ^۸	۱۹۹۴	دارای مشکلات رفتاری	۲ الی ۱۲ سال	۴ الی ۸ جلسه	-	استفاده از تاکتیک‌های ساده برای مدیریت رفتار بدون تنبیه، استفاده از شش تاکتیک مختلف برای تشویق رفتارهای مختلف، استفاده از چهار راهکار برای مستحکم کردن رابطه‌ی بین کودکان و داشتن انتظارات متناسب از رفتارهای آن‌ها	برادلی و دیگران ^۹ (۲۰۰۳)
۲۵	والدگری از طریق تغییر ^{۱۰}	ماریان فرگچ ^{۱۱}	۱۹۹۴	دارای مشکلات رفتاری	۲ الی ۱۸ سال	۱۰، ۱۲ و ۱۴ جلسه هفتگی	گروهی	تقویت شیوه‌های والدگری، تقویت مشارکت والدین، افزایش سلامت روان والدین، کاهش و جلوگیری از مشکلات رفتاری، بهبود عملکرد تحصیلی، افزایش مهارت‌های اجتماعی کودکان و بهبود روابط با همسالان	فورگچ و دیگران ^{۱۲} (۱۹۹۹)
۲۶	آموزش رفتاری والد ^{۱۳}	پلهم، ویلر و کرونیس ^{۱۴}	۱۹۹۵	دارای تشخیص کمبود توجه و بیش‌فعالی	-	-	-	ایجاد تغییر و بهبود در سبک‌های والدگری و مدیریت علائم کمبود توجه و بیش‌فعالی	فابیانو ^{۱۵} (۲۰۰۷)
۲۷	والدگری متمایل به راه‌حل‌ها ^{۱۶}	لیندا متکالف ^{۱۷}	۱۹۹۵	دارای تشخیص کمبود توجه و بیش‌فعالی	-	۶ جلسه	-	درک درست علائم و مدیریت رفتار و مواجهه با کودکان دارای کمبود توجه و بیش‌فعالی	متکالف (۱۹۹۶)

^۱- Matt Sanders and Dadds

^۲- Positive Parenting Program (Triple P)

^۳- MacBeth, Law, McGowan, Norrie, Thompson & Wilson

^۴- Mellow Parenting

^۵- Domitrovich, Cortes & Greenberg

^۶- Kusché & Greenberg

^۷- Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS)

^۸- Bradley, Jadaa, Brody, Landy, Tallett, Watson, Shea & Stephens

^۹- Thomas W. Phelan

^{۱۰}- 1-2-3 Magic: Effective Discipline for Children 2-12

^{۱۱}- Forgatch & DeGarmo

^{۱۲}- Marion Forgatch

^{۱۳}- Parenting Through Change (PTC)

^{۱۴}- Fabiano

^{۱۵}- Pelham, Wheeler & Chroni

^{۱۶}- Behavioral Parent Training (BPT)

^{۱۷}- Linda Metcalf

^{۱۸}- Parenting oriented towards solutions

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۲۸	درمان مراقبین ارگان برای پیش دبستانی-ها/ برنامه آموزش والدین رضاعی ^۲	ارگان ^۲	۱۹۹۶	دارای مشکلات رفتاری	۳ الی ۶ سال	۶ الی ۹ ماه جلسات روزانه	-	حذف یا کاهش مشکلات رفتاری، افزایش رشد رفتارهای مناسب، انتقال کودکان به خانواده‌های اصلی یا انتخابی، بهبود ارتباطات با گروه همسال، بهبود تعاملات والد کودک و بهبود مهارت‌های مقابله‌ای و اجتماعی	یورتسکی و هافمن ^۱ (۲۰۱۷)
۲۹	اولین پنج سال (۱، ۲، ۳، ۴ والدین!) / والدگری فعال کودکان / والدگری فعال نوجوانان ^۵	مایکل پاپکین ^۴	۱۹۹۸	دارای مشکلات رفتاری	۱ الی ۱۷ سال، در سه نسخه خردسال (یک تا چهار سال)، کودک (پنج تا ۱۲ سال) و نوجوان (۱۰ تا ۱۷ سال)	-	گروهی	آموزش مدل جامع والدگری به والدین، کاهش میزان مشکلات ارتباطی بین والد و فرزندان، بهبود رفتار کودکان و نوجوان و بهبود رفاه نوجوان	پاپکین (۲۰۱۴)
۳۰	حلقه فرزند پروری ایمن ^۸	گلن و دیگران ^۷	۱۹۹۸	تحریک‌پذیر یا دارای والدین نوجوان در معرض خطر مشکلات رفتاری	صفر الی ۵ سال	-	-	افزایش دلبستگی ایمن در کودک، افزایش توانایی والدین برای توجه به نشانه‌ها در کودک، افزایش همدلی در والدین نسبت به کودک، کاهش نگرش منفی والدین در مورد کودک، تنظیم حالات هیجانی، افزایش توانمندی والدین برای سازمان دادن گسیختگی روابط و افزایش ظرفیت والدین در زمان استرس کودک	یاهولکوسکی، هارل و تیول ^۶ (۲۰۱۶)
۳۱	بهبود اولین روابط ^{۱۱}	جین کلی ^{۱۱}	۱۹۹۸	دارای مشکلات رفتاری	صفر الی ۳ سال	-	انفرادی	بهبود تعامل والد و کودک، آموزش نیازهای اجتماعی هیجانی کودکان و افزایش ظرفیت آن‌ها برای فهم این نشانه‌ها در کودک، ارتقای اعتماد و امنیت بین والد و کودک، ایجاد احساس شایستگی و اعتماد به نفس در والد و کودک، بهبود تنظیم هیجان در والد و کودک و آموزش چگونگی مخاطب قرار دادن رفتارهای چالشی	اسپیکر و دیگران ^۹ (۲۰۱۲)
۳۲	برنامه‌های حمایتی رفتار / برنامه-	بامبارا و ناستر ^{۱۰}	۱۹۹۸	دارای مشکلات شدید رفتاری	همه سنین	-	-	کاهش مشکلات رفتاری	دیشون و دیگران ^{۱۰} (۲۰۰۸)

¹- Uretsky & Hoffman

²- Oregon

³- Treatment Foster Care Oregon for Preschoolers (TFCO-P)/ Foster Parent Training Plan (FPTP)

⁴- Michael Popkin

⁵- First Five Years (1, 2, 3, 4 Parents!)/ Active Parenting of children/ Active Parenting of Teens

⁶- Yahlkoski, Hurl & Theule

⁷- Glen Cooper, Kent Hoffman, and Bert Powell

⁸- Circle Of Security Parenting (COS-P)

⁹- Spieker, Oxford, Kelly, Nelson & Fleming

¹⁰- Jean Kelly

¹¹- Promoting First Relationships (PFR)

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
	های حمایتی رفتار مثبت/ مداخلات و حمایت‌های رفتاری مثبت ^۲								
۳۳	جرئت کن خودت باشی ^۶	میلر، مک‌فی و فریتز ^۵	۱۹۹۸	در خانواده‌هایی با خطر سوء مصرف مواد	۲ الی ۱۷ سال، در پنج نسخه ۲ الی ۵ سال، ۵ الی ۸ سال، ۸ الی ۱۱ سال، ۱۱ الی ۱۴ سال و ۱۴ الی ۱۷ سال	۱۰ الی ۱۲ کارگاه هفتگی	گروهی	کاهش مشکلات رفتاری، کاهش احتمال سوء مصرف مواد در کودکان و نوجوانان، آموزش مهارت‌هایی به والدین برای بهبود خودکارآمدی و عزت نفس، افزایش مکان کنترل درونی خانواده، ارتقای مهارت‌های تصمیم‌گیری، راهکارهای مؤثر پرورش کودک، بهبود مدیریت استرس، تقویت حمایت اجتماعی و یادگیری رشد طبیعی کودک	میلر-هیل و ماکفی ^۴ (۱۹۹۸)
۳۴	اولین گام‌ها به سوی موفقیت ^۹	واکر و دیگران ^۸	۱۹۹۸	دارای مشکلات رفتاری	۲ الی ۶ سال	-	-	افزایش مهارت‌های اجتماعی و میزان مشارکت در مدرسه و جلوگیری از رشد رفتارهای ضد اجتماعی	دیکن و رادرفورد ^۷ (۲۰۰۵)
۳۵	برنامه والدگری جنگل جدید ^{۱۱}	سونوگا-بارک و دیگران ^{۱۱}	-	دارای بیش‌فعالی و کمبود توجه	۳ الی ۱۱ سال	۸ جلسه هفتگی	انفرادی	مدیریت رفتار کودک، مدیریت مشکلات توجه کودک، کاهش علائم بیش‌فعالی، بهبود سلامت روان کودک، کاهش استرس والدین و بهبود رابطه‌ی والد کودک	سانوگا-بارک و دیگران (۲۰۰۴)
۳۶	برنامه پرنده کوچولو ^{۱۴}	انجمن ملی اتیسم ^{۱۳}	۲۰۰۱	دارای اتیسم	۲ الی ۹ سال، در دو نسخه زیر ۵ سال (پرنده کوچولو) و ۹ الی ۹ سال (پرنده کوچولو برای کودکان بزرگ‌تر)	۱۲ جلسه گروهی	انفرادی و گروهی	کاهش مشکلات رفتاری، افزایش مهارت‌های ارتباطی، کاهش سطح استرس والدین و افزایش سلامت عمومی والدین	داسون- اسکیوب، دیویندز و وریز ^{۱۲} (۲۰۱۸)
۳۷	برنامه والدین شیکاگو ^۲	دانشگاه راش، شیکاگو ^۲	۲۰۰۲	با مشکلات رفتاری	۲ الی ۵ سال	۱۲ جلسه	-	بهبود ارتباط والد-کودک، کاهش استفاده از راهبردهای خشن یا متناقض، افزایش	گراس و دیگران ^۱

^۱- Dishion, Shaw, Connell, Gardner, Weaver & Wilson

^۲- Bambara & Knoster

^۳- Behavior Support Plans (BSP)/ Positive Behavior Support Plans (PBSP)/ Positive Behavioral Interventions and Supports (PBIS)

^۴- Miller-Heyl & MacPhee

^۵- Miller-Heyl, MacPhee & Fritz

^۶- Dare to be you (DTBY)

^۷- Diken & Rutherford

^۸- Walker, Kavanagh, Stiller, Golly, Severson & Feil

^۹- First Steps to Success (FSS)

^{۱۰}- Sonuga-Barke, Thompson, Daley, & Laver-Bradbury

^{۱۱}- The New Forest Parenting Program (NFPP)

^{۱۲}- Dawson-Squibb, Davids & Vries

^{۱۳}- The National Autistic Society

^{۱۴}- Early Bird Program

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۲۸	والدین تحت فشار ^۶	پل هارنت و شارون دیو ^۵	-	در خانواده‌هایی با سابقه‌ی سوء مصرف مواد و الکل	-	۲۰ هفته	انفرادی	اعتماد به نفس والدین، مستحکم کردن و مبسوط کردن شبکه حمایت‌های والدین و کاهش فراوانی و شدت مشکلات رفتاری	(۲۰۰۹)
۳۹	بررسی خانواده ^۹	دیشون و کاواناه ^۸	۲۰۰۳	با وضعیت اجتماعی اقتصادی متوسط یا پایین	۲ الی ۱۷ سال	-	-	بهبود سازگاری هیجانی و اجتماعی، حمایت از والدگری مثبت، کاهش مشکلات رفتاری کودکان در مدرسه، کاهش مشکلات هیجانی کودکان، افزایش خودتنظیمی کودکان و آمادگی مدرسه، کاهش رفتارهای ضد اجتماعی و رفتارهای بزهکارانه و بهبود نگرش و وضعیت تحصیلی در مدرسه	ورونیو و دیگران ^۷ (۲۰۱۷)
۴۰	والدگری مبتکرانه با کیفیت ^{۱۲}	کارول شافر ^{۱۱}	۲۰۰۴	دارای مشکلات رفتاری	۲ الی ۱۹ سال	-	-	درک مراحل رشد فرزندان، شناسایی استعداد‌های فرزندان و یادگیری مهارت‌های احترام متقابل و مهارت‌های لازم برای پیشگیری و حل مشکلات	اسکن ^{۱۰} (۲۰۱۱)
۴۱	برنامه فراتر از والدین (سال‌های اول / کودکان / نوجوانان) ^{۱۵}	شری و دیگران ^{۱۴}	-	همه	۱ الی ۱۶ سال، در سه نسخه خردسالان ۱ الی ۶ سال، کودکان ۶ الی ۱۱ سال و نوجوانان ۱۱ الی ۱۶ سال	۸ الی ۱۰ جلسه هفتگی	گروهی	افزایش اعتماد به نفس در کودکان، افزایش یادگیری و افزایش رفتارهای مثبت	کوبین و دیگران ^{۱۳} (۲۰۰۷)
۴۲	کودکان پیش دبستانی دارای ایتسم ^{۱۸}	آوریل بررتون و بروج تانگ ^{۱۷}	۲۰۰۵	دارای ایتسم	-	۲۰ جلسه هفتگی	انفرادی و گروهی	آشنایی بیشتر در مورد ایتسم و تأثیر آن بر کودک و خانواده، آموزش در مورد مدیریت مشکلات رفتاری و هیجانی کودک، اطلاعات در مورد آموزش مهارت‌های جدید و آموزش نحوه‌ی ارتباط	تانگ و دیگران ^{۱۴} (۲۰۱۴)

¹- Gross, Garvey, Julion, Fogg, Tucker & Mokros

²- Rush University, Chicago

³- Chicago Parent Program (CPP)

⁴- Barlow, Sembi, Gardner, Macdonald, Petrou, Parsons, Harnett & Dawe

⁵- Paul Harnett & Sharon Dawe

⁶- Parents Under Pressure (PuP)

⁷- Véronneau, Dishion, Connell & Kavanagh

⁸- Dishion and Kavanagh

⁹- Family Check-Up (FCU)

¹⁰- Skene

¹¹- Carole Shaffer

¹²- Quality Parenting Initiative (QPI)

²- Quinn, Carr, Carroll & O'Sullivan

¹- John Sharry, Grainne Hampson, Mary Fanning & Carol Fitzpatrick

¹⁵- Parents Plus (Early Years/ children's/ adolescent's) program (PP)

¹⁶- Tonge, Brereton, Kiomall, Mackinnon & Rinehart

¹⁷- Avril Brereton & Bruce Tonge

¹⁸- Preschoolers with autism

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۴۳	مداخله رابطه‌ای مبتنی بر اعتماد - آموزش مراقب ^۲	کارین پرویس و دیوید کراس ^۲	۲۰۰۵	در معرض بد رفتاری، سوء استفاده، غفلت، خشونت و ساکن در چند مکان	صفر الی ۱۷ سال	-	گروهی	بهرتر با کودک کمک به مراقبین برای مهیا کردن محیط امن فیزیکی، اجتماعی و روان‌شناختی، کمک به مراقبین برای شناسایی و مواجهه با نیازهای فیزیولوژی فرزندان، کمک به مراقبین برای ارتقای خودتنظیمی هیجانی و رفتاری، افزایش ذهن آگاهی مراقبین، ایجاد و قدرتمند سازی دلبستگی ایمن و تاب‌آوری بین مراقبین و کودکان، کمک به والدین برای استفاده از راهبردهای فعالانه برای تغییرات رفتاری و نیز داشتن پاسخی فوری، مستقیم، مؤثر و فعال	شری و دیگران ^۱ (۲۰۱۵)
۴۴	درمان رابطه والد-کودک ^۶	گری لاندردت و سو براتون ^۵	۲۰۰۶	دارای مشکلات رفتاری و دلبستگی	۳ الی ۸ سال	۱۰ جلسه	انفرادی و گروهی	ارتقاء کیفیت والد-کودک، افزایش راهبردهای حل مسئله و ابراز هیجان در ارتباط والد-کودک، افزایش پذیرش والدینی و همدلی، بهبود توانایی والدین برای حساسیت و پاسخ‌دهی به نیازهای کودک، کمک به والدین برای واقع‌گرایانه کردن انتظارات خود و محدودیت‌های کودک و افزایش راه‌های مناسب برای کودکان به‌منظور بیان و مواجهه با نیازهایشان	هیکس ^۴ (۲۰۱۵)
۴۵	نویابان بدون اشک ^۸	استرالیا	-	نوزادان و نوپایان	صفر الی دو سال	۳ جلسه (در ۸، ۱۲ و ۱۵ ماهگی کودک)	گروهی	افزایش رفتارهای مثبت، جلوگیری و کاهش رفتارهای پرخطرگرانه و رفتاریهای اضطرابی در نوپایان و کودکان در طول روند رشد و درک اینکه چگونه رفتارهای کودک و مشکلات عاطفی او در شش سال اول زندگی کودک ایجاد می‌شود.	بایر و دیگران ^۷ (۲۰۱۰)
۴۶	کنار آمدن با رفتار نوپایان ^{۱۰}	آلیسون نیکولز ^۹	۲۰۰۸	دارای مشکلات رفتاری	۱ الی ۳ سال	۸ جلسه	گروهی	استفاده از سبک والدگری مقتدرانه، بهبود رابطه‌ی والد-کودک، داشتن انتظارات رشدی مناسب، جلوگیری از مشکلات رفتاری، استفاده از جایزه و دادن حق انتخاب، ایجاد محدودیت و نادیده گرفتن رفتارهای نامناسب و تعدیل محیط برای کاهش ناسازگاری	نیکولز (۲۰۰۹)
۴۷	برنامه مسیرهای اولیه ^۳	رابرت فاکس ^۲	۲۰۰۸	دارای مشکلات رفتاری و یا هیجانی شدید	صفر الی ۶ سال	۸ الی ۱۲ جلسه هفتگی	-	بهبود تعامل والد-کودک، کاهش مشکلات رفتاری، افزایش رفتارهای مثبت، بهبود مهارت‌های پرورشی والدین، بهبود	فانگ و فاکس ^۱ (۲۰۱۴)

¹- Sheri, Parris, Dozier, Purvis, Whitney, Grisham & Cross

²- Karyn Purvis & David Cross

³- Trust-Based Relational Intervention - Caregiver Training (TBRI)

⁴- Hicks

⁵- Garry Landreth & Sue Bratton

⁶- Child-Parent Relationship Therapy (CPRT)

⁷- Bayer, Hiscock, Ukoumunne, Scalzo & Wake

⁸- Toddlers Without Tears (TWT)

⁹- Alison Niccols

¹⁰- COPEing With Toddler Behaviour (CWTB)

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۴۸	گوش دادن به نوپایان / گوش دادن به کودکان / گوش دادن به نوجوانان ^۶	سوفی هویگرست و آن هارلی ^۵	۲۰۰۹	با اختلالات یا مشکلات رفتاری	۳ الی ۱۴ سال، در سه نسخه خردسالان (۳ الی ۴ سال)، کودکان (۵ الی ۱۱ سال) و نوجوانان (۱۲ الی ۱۴ سال)	۶ الی ۸ جلسه	گروهی	مهارت‌های والدین برای مدیریت رفتارهای چالش‌برانگیز، افزایش دانش والدین در مورد انتظار متناسب از کودک، ایجاد آرامش والدین و بهبود اعتماد به نفس والدین در مدیریت مشکلات جدید	هویگرست و دیگران ^۴ (۲۰۱۵)
۴۹	والدگری ذهن آگاهانه ^۹	جان کابات زین ^۸	۲۰۰۹	همه	-	-	-	هنگامی که والدین در حال تعامل با فرزندانشان هستند صد در صد حواسشان به آن‌ها باشد، عکس‌العمل کمتری به موقعیت‌های مختلف داشته باشند و به هیجان‌ها خود اجازه ندهند که پاسخ را به آن‌ها القا کنند.	کلیل، مایر و اوریپولوس ^۷ (۲۰۱۵)
۵۰	توانمندسازی والدین، توانمندسازی جوامع ^{۱۲}	مرکز حمایت از والد و کودک انگلستان ^{۱۱}	۲۰۱۰	دارای مشکلات رفتاری، به ویژه با تشخیص بیش فعالی و کمبود توجه یا اتیسم	صفر الی ۱۶ سال، در سه نسخه صفر الی ۱ سال، ۲ الی ۱۱ سال و ۱۶ الی ۱۶ سال)	۸ جلسه	-	کاهش مشکلات رفتاری، بهبود مهارت‌های والدگری و کاهش استرس والدین	دی و دیگران ^{۱۱} (۲۰۱۰)
۵۱	دل بستگی ^{۱۴}	اسرائیل	-	دارای مشکلات سلوک	۳ الی ۱۱ سال	۱۴ جلسه	-	بهبود زمان با کیفیت، بهبود مهارت‌های ارتباطی والد-کودک، مدیریت رفتار، بهبود مهارت‌های انضباطی، افزایش ظرفیت خودتنظیمی والدین و بهبود مهارت‌های ارتباطی زوجین	الیزور و سامک ^{۱۳} (۲۰۱۸)
۵۲	مدل مشارکتی امیدوارانه به منظور ارتقای	رابل، دالریمل و مک‌گرو ^{۱۵}	۲۰۱۲	دارای اتیسم	۳ الی ۸ سال	۸ جلسه	-	بهبود وضعیت تحصیلی کودک، بهبود تعامل والد و کودک، کاهش مشکلات رفتاری، کاهش استرس والدگری و افزایش صلاحیت والدینی	رابل، دالریمل و مک‌گرو (۲۰۱۲)

¹- Fung & Fox

²- Robert Fox

³- Early Pathways Program (EP)

⁴- Havighurst, Kehoe, Harley & Wilson

⁵- Sophie Havighurst & Ann Harley

⁶- Tuning in to Toddlers (TOTS)/ Tuning In to Kids (TIK)/ Tuning in to Teens (TINT)

⁷- Kalil, Mayer & Oreopoulos

⁸- Jon Kabat-Zinn

⁹- Mindful parenting

¹⁰- Day, Michelson, Thomson, Penney & Draper

¹¹- UK Centre for Parent and Child Support

¹²- Empowering Parents, Empowering Communities (EPEC)

¹³- Elizur and Somech

¹⁴- Hitkashrut

¹⁵- Ruble, Dalrymple & McGrew

شماره	نام برنامه	نام مؤلف (ها)	سال تألیف	گروه هدف (کودکان)	رده سنی	تعداد جلسات	نوع جلسات	هدف (اهداف)	منبع
۵۳	شایستگی و موفقیت ^۱ مداخله بازخورد ویدئویی برای ارتقای فرزند پروری مثبت - انضباط حساس ^۲	دانشگاه لیدن ^۳	-	فرزند خوانده‌ها	۱ الی ۶ سال	۴ الی ۶ ماه، دو هفته یکبار	انفرادی	افزایش حساسیت مادرانه، بهبود استراتژی- های انضباط مراقبین به منظور ایجاد تعاملات مثبت بین مراقبین و کودک و جلوگیری یا کاهش مشکلات رفتاری. هدف اصلی این برنامه ساختن یک دل‌بستگی قوی بین والدین و کودک است، آن‌ها به والدین کمک کنند تا دنیا را از دید کودک ببینند و از کودکان با والدگری‌شان حمایت کنند.	یاگمور و دیگران ^۴ (۲۰۱۴)
۵۴	بسته آموزش مهارت‌های فرزند پروری	شهریور و دیگران	۱۳۹۳	همه	۲ الی ۱۲ سال	۶ جلسه هفتگی	گروهی	کاهش مشکلات رفتاری و بهبود مهارت‌های اجتماعی	شهریور و دیگران (۱۳۹۳)
۵۵	واحدهای تحقیقاتی در مداخله رفتاری، شبکه اتیسم ^۵	گروه متخصص در حوزه اتیسم	۲۰۱۵	دارای اتیسم	۲ الی ۱۴ سال	۲۰ جلسه	-	کاهش رفتارهای چالش برانگیز مانند تسلیم ناپذیری، کج خلقی، پرخاشگری و مقابله با روتین‌های روزانه و نیز افزایش مهارت‌های سازگارانه	بیرس و دیگران ^۶ (۲۰۱۵)
۵۶	آموزش مهارت فرزند پروری ایمن	علی اکبری دهکردی و علی- پور	۱۳۹۴	همه	۲ الی ۶ سال	۶ جلسه هفتگی	-	بهبود مشکلات مادر در برقراری روابط ایمن، توأم با اطمینان و نزدیک با کودک، بهبود مهارت‌های فرزند پروری و همچنین پیشگیری از بروز مشکلات و اختلالات رفتاری در کودک	علی اکبری دهکردی، برقی ایرانی و علی- پور (۱۳۹۷)
۵۷	فرزند پروری راه حل مدار	زاهدی کسریه و دیگران	۱۳۹۵	همه	۲ الی ۶ سال	۷ جلسه	-	بهبود مهارت‌های فرزند پروری و کاهش مشکلات برونی سازی و درونی سازی کودکان	زاهدی کسریه و دیگران (۱۳۹۵)

¹ - COMPASS (Collaborative Model for Promoting Competence and Success) for Hope (C-HOPE)

² - Yagmur, Mesman, Malda, Bakermans-Kranenburg and Ekmekci

³ - Leiden University, Netherlands, UK

⁴ - Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting – Sensitive Discipline (VIPP-SD)

⁵ - Bearss, Johnson, Handen, Butter & Lecavalier

⁶ - The Research Units in Behavioral Intervention (RUBI) Autism Network

بحث

دنبال می‌کند ممکن است از یک یا چند مورد از این متغیرها استفاده کند. برخی از این متغیرها مانند بهبود مهارت‌های ارتباطی والد-کودک نسبت به دیگر متغیرها فراوانی بیشتری را در برنامه‌ها نشان می‌دهند.

هدف از انجام این پژوهش جمع‌آوری برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین و بررسی ویژگی‌های آن‌ها بود. از مجموع برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین به دست آمده، متغیرهای سازنده آن‌ها استخراج و در جدول شماره ۲ ارائه شدند. هر یک از برنامه‌ها بسته به هدفی که

جدول شماره ۲ متغیرهای موجود در برنامه‌های مدیریت رفتاری

شماره	نام متغیر	شماره	نام متغیر
۱	بهبود مهارت‌های ارتباطی والد-کودک	۱۱	بهبود مهارت گوش دادن به کودک و صحبت کردن با او
۲	بهبود توانایی حل مسئله والدین	۱۲	توجه به علت رفتار کودک
۳	بهبود کیفیت خانوادگی	۱۳	بهبود سطح سازگاری خانواده
۴	تنظیم هیجان والدین	۱۴	ایجاد شرایطی برای مسئولیت‌پذیری بیشتر کودک
۵	آموزش ویژگی‌های کودکان به والدین	۱۵	شناخت بهتر خود (والد)
۶	آموزش تشویق کردن کودک	۱۶	آموزش مهارت‌های جرئت ورزی
۷	کمک به نظم‌پذیری کودک	۱۷	انتخاب رویکرد خاص خود
۸	شناسایی بهتر مشکلات رفتاری کودک	۱۸	کاهش استرس و افزایش سلامت عمومی والدین
۹	افزایش اعتمادبه‌نفس کودک	۱۹	آموزش رفتارهای مثبت و رفتارهای جایگزین به کودک
۱۰	مقابله با روتین‌های خاص کودک	۲۰	آموزش ویژگی‌های اختلالات خاص

جدول شماره ۳ نیز مشاهده می‌شود تعداد برنامه‌هایی که به صورت تخصصی برای کودکان دارای اختلالات یا شرایط خاص و با در نظر گرفتن ویژگی‌های آن‌ها طراحی شده باشد انگشت شمار است. این در حالی است که بر طبق آخرین آمار به دست آمده از مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌ها^۱ (۲۰۲۰)، یک ششم کودکان دو تا هشت ساله از یکی از اختلالات ذهنی، رفتاری یا رشدی رنج می‌برند. برای مثال اختلالی همچون بیش-فعالی ۹/۴٪ از جمعیت کودکان را در برمی‌گیرند؛ اما درصد فراوانی تعداد برنامه‌های طراحی شده برای مشکلات رفتاری این گروه از کودکان تنها ۰/۰۷٪ است.

پیرو مطالبی که در مقدمه نیز ذکر شد، والدگری برای کودکانی که به جز مشکلات رفتاری، شرایط خاص دیگری را نیز تجربه می‌کنند، پیچیده‌تر می‌شود. این پیچیدگی نشان دهنده این است که والدین این کودکان نیازمند حمایت بیشتری هستند، مشکلات آن‌ها باید در بافت مخصوص به خود بررسی شود و خدمات دریافتی آن‌ها باید مجزا از برنامه‌هایی باشد که بدون در نظر گرفتن این شرایط خاص و فقط به منظور کاهش مشکلات رفتاری کودکان طراحی شده است. در جدول شماره ۲ نیز مشاهده می‌شود که اکثریت متغیرهای موجود در برنامه‌ها صرفاً مشکلات رفتاری را (بدون در نظر گرفتن بافت) مدنظر قرار می‌دهند. همان‌طور که در

^۱ - Center for Disease Control and Prevention (CDC)

این قضیه در مورد دیگر گروه‌های هدف نیز صدق می‌کند.

جدول شماره ۳ دسته‌بندی‌های برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین بر اساس گروه هدف

شماره	دسته‌بندی‌ها (گروه هدف)	تعداد برنامه برای این گروه هدف	شماره برنامه‌ها در جدول شماره یک	درصد فراوانی برنامه گروه هدف به نسبت کل برنامه‌ها
۱	کودکان دارای اختلالات درونی سازی	۱	۱	۰/۰۱٪
۲	کودکان دارای اختلالات هیجانی	۲	۴۷/۱۵	۰/۰۳٪
۳	کودکان دارای اختلال طیف اتیسم	۴	۵۵/۵۲/۴۲/۳۶	۰/۰۷٪
۴	کودکان دارای اختلال کمبود توجه بیش فعالی	۴	۳۵/۲۷/۲۶/۱۱	۰/۰۷٪
۵	کودکان با اختلالات عصب رشدی	۱	۵۰	۰/۰۱٪
۶	کودکان دارای مشکلات دل‌بستگی	۱	۴۴	۰/۰۱٪
۷	کودکان با مشکلات سلامت روان	۱	۲۲	۰/۰۱٪
۸	کودکان با مشکلات سلوک	۱	۵۱	۰/۰۱٪
۹	کودکان در معرض خطر سوءاستفاده یا غفلت	۳	۴۳/۳۰/۵	۰/۰۵٪
۱۰	کودکان در معرض مشکلات سازگاری در زمان ورود به مدرسه	۱	۱۲	۰/۰۱٪
۱۱	کودکان با وضعیت اجتماعی پایین	۲	۳۹/۱۴	۰/۰۳٪
۱۲	کودکان در معرض خطر انجام بزهکاری یا مصرف مواد یا الکل	۳	۳۸/۳۳/۷	۰/۰۵٪
۱۳	کودکانی که به فرزندخواندگی پذیرفته می‌شوند	۱	۵۳	۰/۰۱٪

برخی قسمت‌ها تفاوت‌هایی را با یکدیگر نشان می‌دهند که وجه تمایز آن‌ها با یکدیگر می‌باشند. نکته قابل تأمل این است که این برنامه‌ها اغلب برای کودکانی طراحی شده‌اند که به جز مشکلات رفتاری، از اختلالات یا شرایط نامناسب دیگری رنج نمی‌برند. به این معنا که این برنامه‌ها عموماً برای خانواده‌هایی طراحی شده است که در برهه‌ای از زندگی، فرزندشان بنا به دلایلی همچون والدگری نامناسب یا وقوع یک حادثه استرس‌زا مثل تولد یک همشیره، دچار مشکلات رفتاری شده است؛ اما در مورد کودکانی که شرایط خاصی مثل یک اختلال خاص (همچون بیش‌فعالی، عقب‌ماندگی، لکنت زبان) یا شرایط خاص (تجربه سوگ، تجربه بلایای طبیعی، تجربه مهاجرت) را تجربه می‌کنند و به صورت موازی مشکلات

در پژوهشی که توسط اسکندری، پوراعتماد، موسوی و فراهانی (۲۰۲۰) به منظور تدوین برنامه مدیریت رفتاری والدین کودکان دارای اتیسم انجام شده بود، از مجموع ۱۳ متغیری که برای طراحی این برنامه به دست آمد، تعداد شش متغیر به صورت اختصاصی مربوط به اختلال طیف اتیسم است و جدای از متغیرهای عمومی مربوط به کاهش مشکلات رفتاری کودکان برای این برنامه تدوین شده است.

نتیجه‌گیری

همان‌طور که مشاهده شد تعداد برنامه‌های زیادی در سرتاسر دنیا وجود دارد که با هدف کاهش مشکلات رفتاری برای کودکان سنین پیش دبستانی طراحی شده است. این برنامه‌ها در برخی ویژگی‌ها مشترک‌اند؛ اما در

- The Guilford Press; First edition (August 27, 1987). ISBN-10: 0898627001. ISBN-13: 978-0898627008.
- Barlow J, Sembi S, Gardner F, Macdonald G, Petrou S, Parsons H, Hamett P, & Dawe S. (2013). An evaluation of the parents under pressure programme: a study protocol for an RCT into its clinical and cost effectiveness. *Trials*. 2013; 14: 210. Published online 2013 Jul 11. DOI: 10.1186/1745-6215-14-210. PMID: PMC3717037. PMID: 23841920
- Bayer JK, Hiscock H, Ukoumunne OC, Scalzo K, & Wake M. (2010). Three-year-old outcomes of a brief universal parenting intervention to prevent behaviour problems: randomised controlled trial. *Arch Dis Child*. 2010 Mar; 95(3):187-92. DOI: 10.1136/adc.2009.168302.
- Bearss K, Johnson C, Handen B, Butter E, & Lecavalier L. (2015). Parent training for disruptive behaviors, the RUBI autism network, United States of America.
- Bell BG, & Belsky J. (2008). Parenting and children's cardiovascular functioning. *Child Care, Health and Development*, 34(2), 194-203.
- Bradley RH, Corwyn RF, Burchinal M, McAdoo HP, & Garcia Coll C. (2001). The home environments of children in the United States part II: Relations with behavioural development through age thirteen. *Child Development*, 72(6), 1868-1886.
- Bradley SJ, Jadaa DA, Brody J, Landy S, Tallett SE, Watson W, Shea B, & Stephens D. (2003). Brief psychoeducational parenting program: an evaluation and 1-year follow-up. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 2003 Oct; 42(10):1171-8.
- Center for Disease Control and Prevention site, Children's Mental Health, Retrieved June 14. (2020). from <http://www.cdc.gov/childrensmentalhealth/data.html>
- Cesareo MS, Pérez EA, & Bensinger K. (2011). Evaluation of the Parenting Education Program, Promoting positive parenting among urban parents. *Cuademo de investigación en la*

رفتاری نیز از خود نشان می‌دهند برنامه‌های اختصاصی زیادی طراحی نشده است. این شرایط خاص به شکل معنی‌داری می‌توانند در ایجاد، ادامه یا وخیم شدن مشکلات رفتاری کودکان مؤثر باشند و در نظر گرفتن آن‌ها می‌تواند در بهبود این مشکلات نقش عمده‌ای بازی کند. از این رو لازم است برای هر یک از این گروه‌ها برنامه‌های مدیریت رفتاری والدین مجزایی تدوین گردد که بخش‌هایی را به این شرایط خاص و ویژگی‌های منحصر به فرد آن اختصاص دهد.

سپاسگزاری

بدین وسیله مراتب قدردانی و سپاس خود را از زحمات و تلاش ارزشمند دکتر حمیدرضا پوراعتماد، دکتر معصومه موسوی، دکتر حجت‌الله فراهانی، دکتر سعید صادقی و دکتر اسماعیل شیری اعلام می‌دارم.

References

- Akai CE. (2005). Enhancing parenting during infancy: an intervention project for at-risk mothers. MSC thesis. University of Notre Dame, India.
- Ali Akbari Dehkordi M, Barghi Irani Z, Alipur F. (2018). The effectiveness of safe parenting skills training program on parenting style of children with symptoms of behavioral problems of internalization and externalization of Lahijan city. *Journal of Exceptional children*, 18(2), 123-134. [In Persian].
- Anda RF, Felitti VJ, Bremner JD, Walker JD, Whitfield C, Perry BD, Dube SR, & Giles WH. (2006). The enduring effects of abuse and related adverse experiences in childhood: A convergence of evidence from neurobiology and epidemiology. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 256(3), 174-186.
- Barkley RA. (1987). *Defiant Children: A Clinician's Manual for Assessment and Parent Training*.

- educación, ISSN 1540-0786, Número 26, diciembre 2011, pp. 132-147.
- Clément ME, Gagné MF, & Lee CM. (2014). Understanding and preventing child maltreatment. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 33, 1–12. DOI: 10.7870/cjcmh-2014-012.
- Connolly L, Sharry J, & Fitzpatrick C. (2001). Evaluation of a group treatment program for parents of children with behavioural disorders. *Child and Adolescent Mental Health*, 6(4), 159-165.
- Davies M. (2001). *The Blackwell encyclopaedia of social work* (reprint). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Dawson-Squibb JJ, Davids EL, & Vries PJ. (2018). Scoping the evidence for EarlyBird and EarlyBird Plus, two United Kingdom-developed parent education training programmes for autism spectrum disorder. *Journal of national autistic society*, March 29, 2018. <https://doi.org/10.1177/1362361318760295>.
- Day C, Michelson D, Thomson S, Penney C, & Draper L. (2010). Innovations in practice: Empowering Parents, Empowering Communities: A pilot evaluation of a peer-led parenting programme, *Child and Adolescent Mental Health*, 17, 52-57.
- Diken IH, & Rutherford RB. (2005). Education and Treatment of Children, Vol. 28, No. 4 (NOVEMBER 2005), pp. 444-465.
- Dishion TJ, Shaw D, Connell A, Gardner F, Weaver C, & Wilson M. (2008). The family check-up with high-risk indigent families: preventing problem behavior by increasing parents' positive behavior support in early childhood. *Child Dev.* 2008 Sep-Oct; 79(5):1395-414. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2008.01195.x.
- Domitrovich C, Cortes R, & Greenberg M. (2007). Improving young children's social and emotional competence: A randomized trial of the preschool 'PATHS' curriculum. *Journal of Primary Prevention*, 28(2), 67-91.
- Elizur Y, & Somech LY. (2018). Callous-Unemotional Traits and Effortful Control Mediate the Effect of Parenting Intervention on Preschool Conduct Problems. *J Abnorm Child Psychol.* 2018 Feb 24. DOI: 10.1007/s10802-018-0412-z.
- Eskandari B, Pouretamad HR, Mousavi M, & Farahani H. (2020). Common elements of parent management training programs for preschool children with autism spectrum disorder. *Asian Journal of Psychiatry*, 52 (2020) 102149.
- Fabiano GA. (2007). Father Participation in behavioral parent training for ADHD: review and recommendations for increasing inclusion and engagement. *J Fam Psychol.* 2007 Dec; 21(4):683-93. DOI: 10.1037/0893-3200.21.4.683.
- Forgatch MS, & DeGarmo DS. (1999). Parenting through change: an effective prevention program for single mothers. *J Consult Clin Psychol.* 1999 Oct; 67(5):711-24.
- Fox RA, Fox TA, & Anderson RC. (1991). Measuring the Effectiveness of the Star Parenting Program with Parents of Young Children. *Psychological Reports*, Volume: 68 issue: 1, page(s): 35-40.
- Fung MP, & Fox RA. (2014). The Culturally-adapted Early Pathways Program for Young Latino Children in Poverty: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Latina/o Psychology*, Vol. 2, No. 3 (August 2014): 131-145.
- Gibson DG. (1993). A Meta-Analytical Review of the Literature on the Efficacy of the Systematic Training for Effective Parenting (STEP) Program. Utah State University. Department of Psychology, 558 pages.
- Gross D, Garvey C, Julion W, Fogg L, Tucker S, & Mokros H. (2009). Efficacy of the Chicago parent program with low-income African American and Latino parents of young children. *Journal of Prev Sci.* 2009 Mar; 10(1):54-65. DOI: 10.1007/s11121-008-0116-7.
- Grusec JE. (2011). Socialization processes in the family: Social and emotional development. *Annual Review of Psychology*, 62, 243–269. DOI: 10.1146/annurev.psych.121208.131650

- Havighurst SS, Kehoe CE, Harley AE, & Wilson KR. (2015). Tuning in to Kids: An emotion focused parenting intervention for children with disruptive behaviour problems. *Child and Adolescent Mental Health*, 41-50.
- Hicks BM. (2015). The Efficacy of Child Parent Relationship Therapy when Conducted in an Online Format on Levels of Parental Acceptance. Graduate Theses and Dissertations. Doctor of Philosophy, Department of Leadership, Counseling, Adult, Career and Higher Education, College of Education, University of South Florida.
- Hoeve M, Dubas JS, Eichelsheim VI, Van Der Laan PH, Smeenk W, & Gerris JRM. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 749-775.
- Holliday MJ. (2014). Authoritative parenting and outcomes of positive discipline parent training: Parenting style and perceived efficacy. *Adler School of Professional Psychology*, 2014, 164; 3662133.
- Homer RH, Carr EG, Strain PS, Todd AW, & Reed HK. (2002). Problem behavior. Interventions for young children with autism: A research synthesis. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 32(5), 423-446. CrossRef, PubMed, Google Scholar.
- Hossain Z. (2014). Parental beliefs and fathers' and mothers' roles in Malaysian families. Parenting across cultures: child rearing motherhood and fatherhood in non-western cultures. New York: Springer Dordrecht Heidelberg.
- Jeynes WH. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban Education*, 42(1), 82-110.
- Johnson MH, George P, Armstrong MI, Lyman DR, Dougherty RH, Daniels AS, Ghose SS, & Delphin-Rittmon ME. (2014). Behavioral Management for Children and Adolescents: Assessing the Evidence, *Journal of PSYCHIATRIC SERVICES*, May 2014 Vol. 65 No. 5, ps.psychiatryonline.org
- Kalil A, Mayer S, & Oreopoulos P. (2015). Mindful Parenting: A Pilot Study Leveraging Neuroscience and Technology to Promote Well-being and Child Development at Home. AEA RCT Registry. April 03.
- Kazdin A, & De Los Reyes A. (2008). Conduct disorder. In R. Morris & T. Kratochwill (Eds.), *the practice of child therapy* (pp. 207-247). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kazdin AE. (1997). Parent Management Training: Evidence, Outcomes, and Issues. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(10):1349-56 · November 1997.
- Kratochwill TR, McDonald L, Levin JR, Scalia PA, & Coover G. (2009). Families and Schools Together: An experimental study of multi-family support groups for children at risk. *Journal of School Psychology*, 47(4), 245-265.
- Lee CM. (2010). Families matter: Psychology of the family and the family of psychology. *Canadian Psychology*. 51(1), 1-8. DOI: 10.1037/a0018282.
- MacBeth A, Law J, McGowan I, Norrie J, Thompson L, & Wilson P. (2015). Mellow Parenting: systematic review and meta-analysis of an intervention to promote sensitive parenting. *Dev Med Child Neurol*. 2015 Dec; 57(12):1119-28. DOI: 10.1111/dmcn.12864. Epub 2015 Aug 10.
- Matson JL, & Nebel-Schwalm M. (2007). Assessing challenging behaviors in children with. Autism spectrum disorders: A review. *Research in Developmental Disabilities*, 28, 567-579. CrossRef, PubMed, Google Scholar
- Matson JL, Mahan S, Hess JA, Fodstad JC, & Neal D. (2010). Progression of. Challenging behaviors in children and adolescents with autism spectrum disorders as. Measured by the Autism Spectrum Disorders-Problem Behaviors for Children (ASD-PBC). *Research in Autism Spectrum Disorders*, 4, 400-404. CrossRefGoogle Scholar
- Mc Connell D, Breikreuz R, Savage A, & Hamilton A. (2010). Supported parenting: Integrating 'Triple P' into parent link centres- An

- independent evaluation (ISBN: 978-1-55195-268-0). Alberta, Canada: University of Alberta, Family and Disabilities Studies.
- McCarthy J, Hemmings C, Kravariti E, Dworzynski K, Holt G, Bouras N, & Tsakanikos E. (2010). Challenging behavior and co-morbid psychopathology in adults with Intellectual disability and autism spectrum disorders. *Research in Developmental Disabilities*, 31, 362–366. CrossRef, PubMed, Google Scholar
- McLeod BD, Weisz JR, & Wood JJ. (2007). Examining the association between parenting and childhood depression: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 986-1003.
- Metcalfe L. (1996). *Parenting Toward Solutions: How Parents Can Use Skills They Already Have to Raise Responsible, Loving Kids Hardcover* – November 1, 1996. ISBN-10: 0132696223. ISBN-13: 978-0132696227.
- Miller-Heyl J, & Macphee D. (1998). DARE to be you: A family-support, early prevention program. *The Journal of Primary Prevention* 18(3):257-285 · March 1998. DOI: 10.1023/ A: 1024602927381.
- Myers HF, Alvy KT, Arlington A, Richardson MA, Marigna M, Huff R, & Newcomb MD. (1992). The impact of a parent training program on inner-city African-American families. *Journal of Community Psychology*, 20(2), 132-147.
- National Registry of Evidence-Based Programs and Practices (NREPP) Learning Center Literature Review: Parent Training Programs, Prepared in 2015 by Development Services Group, Inc. under contract no. HHSS 2832 0120 0037i/HHSS 2834 2002T, ref. no. 283– 12– 3702.
- Niccols A. (2009). Immediate and short-term outcomes of the ‘COPEing with Toddler Behavior’ parent group. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2009; 50(5); 617-626.
- Parke RD, Dennis J, Flyr ML, Morris KL, Leidy MS, & Schofield TJ. (2009). *Fathers: Cultural and Ecological perspectives*. New York: Routledge.
- Pidano AE, & Allen AR. (2015). The Incredible Years Series: A Review of the Independent Research Base. *J Child Fam Stud*, 24:1898–1916, DOI 10.1007/s10826-014-9991-7.
- Pirmoradi S. (2004). *Cultural psychology and Iranian family psychology*. Isfahan: Homam publishing institute. [In Persian].
- Popkin MH. (2014). 30 years of video-based parent education. *The Journal of Individual Psychology*, University of Texas Press, Volume 70, Number 2, summer 2014, pp. 166-175, 10.1353/jip.2014.0014.
- Quinn M, Carr A, Carroll L, & O'Sullivan DO. (2007). Parents Plus Program 1: Evaluation of Its Effectiveness for Pre-School Children with Developmental Disabilities and Behavioural Problems. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 20, 345–359.
- Ray D, Armstrong SA, Balkin R, & Jayne KM. (2014). Child-centered play therapy in the schools: Review and meta-analysis. *Psychology in the Schools* 52(2) · October 2014.
- Repetti RL, Taylor S, & Seeman TE. (2002). Risky families: family social determinants and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin* 2002, 128(2):330-366.
- Rinn RC, & Markle A. (1977). Parent effectiveness training: A review. *Psychological Reports*, 41(1), 95-109.
- Rubin KH, & Chung OB. (2006). Parenting beliefs, behaviors, and parent-child relations: A cross cultural perspective. New York: psychology press.
- Ruble LA, Dalrymple NJ, & McGrew JH. (2012). *Collaborative model for promoting competence and success for students with ASD*. New York, NY, US: Springer Science + Business Media.
- Saunders P, Bittman M, Cashmore J, Fisher K, Thomson C, valentine K, Hoffmann S, & Aggett N. (2006). *FAMILIES FIRST AREA REVIEW FINAL SUMMARY REPORT, FINAL REPOR*, For the Cabinet Office of NSW. University of New South Wales Consortium, January 2006. ISSN 1446 4179, ISBN 0 7334 2315 9.

- Shahrivar Z, Arabgol F, Hakim Shushtari M, & Davari Ashtiani R. (2014). Parenting skills training for children 2-12 years old, coache's manual. [In Persian].
- Sheri R, Parris SR, Dozier M, Purvis KB, Whitney C, Grisham A, & Cross DR. (2015). Implementing Trust-Based Relational Intervention in a Charter School at a Residential Facility for At-Risk Youth. *Journal of Contemporary School Psychology*, September 2015, Volume 19, Issue 3, pp 157-164.
- Shure MB, & Spivack G. (1979). Interpersonal Cognitive Problem Solving and primary Prevention: Programming for Preschool and Kindergarten Children. *Journal of Clinical Child Psychology*. Summer 1979: 89-94.
- Simkiss DE, Snooks HA, Stallard N, Davies S, Thomas MA, Anthony B, Winstanley S, Wilson L, & Stewart-Brown S. (2010). Measuring the impact and costs of a universal group based parenting program: protocol and implementation of a trial *BMC Public Health*. 2010; 10: 364. Published online 2010 Jun 23. DOI: 10.1186/1471-2458-10-364.
- Skene N. (2011). No place like home, one community at a time, without directives, legislation or rules, Florida's foster care workers transformed their system, A Review of the Quality Parenting Initiative, Department of Children and Families.
- Sonuga-Barke EJS, Thompson M, Daley D, & Laver-Bradbury C. (2004). Parent training for attention deficit/hyperactivity disorder: Is it as effective when delivered as routine rather than as specialist care? *British Journal of Clinical Psychology*, 43, 449-457.
- Spieker SJ, Oxford ML, Kelly JF, Nelson EM, & Fleming CB. (2012). Promoting first relationships: randomized trial of a relationship-based intervention for toddlers in child welfare. *Journal of Child Maltreat*. 2012 Nov; 17(4):271-86. DOI: 10.1177/1077559512458176.
- Stevens K, Dickson M, Poland M, & Prasad R. (2005). Focus on families reinforcing the importance of family. ISBN 0-478-29252-X.
- Straus MA, & Paschall MJ. (2000). Corporal punishment by mothers and development of children's cognitive ability: A longitudinal study of two nationally representative Age cohorts. *Journal of Aggression, Maltreatment, and Trauma*, 18, 459-483.
- Swartz L, Seeley J, Gau J, Singer M, & Schroeder S. (2016). Results from a randomized control trial of a parenting intervention for highly stressed families: Make Parenting a Pleasure, *Journal of parenting Now*, Oregon Research Institute, Technical Report January 2016, pp 1-14.
- Thomas R, & Zimmer-Gembeck MJ. (2007). Behavioral Outcomes of Parent-Child Interaction Therapy and Triple P—Positive Parenting Program: A Review and Meta-Analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, June 2007, Volume 35, Issue 3, pp 475-495.
- Thorell LB. (2009). The Community Parent Education Program (COPE): Treatment Effects in a Clinical and a Community-based Sample. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*. June 10, 2009. Volume: 14 issue: 3, page(s): 373-387.
- Tonge B, Brereton A, Kiomall M, Mackinnon A, & Rinehart NJ. (2014). A randomised group comparison controlled trial of 'preschoolers with autism': a parent education and skills training intervention for young children with autistic disorder. *Journal of Autism*. 2014 Feb; 18(2):166-77. DOI: 10.1177/1362361312458186.
- Uretsky MC, & Hoffman JA. (2017). A Systematic Review and Meta-Analysis of the Evidence for Group-Based Foster Parent Training Programs in Reducing Externalizing Child Behaviors. *Journal of Public Child Welfare*. June 2017. DOI: 10.1080/15548732.2017.1326360.
- Veronneau MH, Dishion TJ, Connell AM, & Kavanagh K. (2017). A Randomized, Controlled Trial of the Family Check-Up

- Model in Public Secondary Schools: Examining Links between Parent Engagement and Substance Use Progressions From Early Adolescence to Adulthood. *J Consult Clin Psychol*. Author manuscript; available in PMC 2017 Jun 1. Published in final edited form as: *J Consult Clin Psychol*. 2016 Jun; 84(6): 526-543. Published online 2016 Apr 7. DOI: 10.1037/a0040248
- Wagner SM, & Mc Neil CB. (2008). Parent-Child Interaction Therapy for ADHD: A Conceptual Overview and Critical Literature Review. *Child & Family Behavior Therapy*, 30(3), 231-256. DOI: 10.1080/07317100802275546.
- Weich SS, Patterson J, Shaw R, & Stewart-Brown S. (2009). Family relationships in childhood and later psychopathology: a systematic review of longitudinal studies. *The British Journal of Psychiatry* 2009, 194:392-398.
- Wells KC, & Egan J. (1988). Social learning and systems family therapy for childhood oppositional disorder: Comparative treatment outcome. *Comprehensive Psychiatry*, 29, 138-146.
- Williams ME. (2017). Evaluation of the Enhancing Parenting Skills 2014 Programme. A thesis submitted to the School of Psychology, Bangor University, in partial fulfilment of the requirements of the degree of Doctor of Philosophy.
- Yagmur S, Mesman J, Malda M, Bakermans-Kranenburg MJ, & Ekmekci H. (2014). Video-feedback intervention increases sensitive parenting in ethnic minority mothers: a randomized control trial. *Attach Hum Dev*. 2014; 16(4):371-86. DOI: 10.1080/14616734.2014.912489.
- Yaholkoski A, Hurl K, & Theule J. (2016). Efficacy of the Circle of Security Intervention: A Meta-Analysis. *Journal of Infant Child and Adolescent Psychotherapy*. 15(2):95-103 · April 2016. DOI: 10.1080/15289168.2016.1163161.
- Zahedi Kasrineh K, Fatehizadeh M, Bahrami F, & Jazayeri R. (2016). The effect of parenting skills training on orbital solution on preschool children's behavioral problems. *Journal of behavioral science research*, 14(3):348-355. [In Persian].